



**SKRIPTA K SEMINÁŘI
„OCHRANA AUTORSKÝCH PRÁV“
V RÁMCI VZDĚLÁVACÍHO PROJEKTU
“FILMY NEJSOU ZADARMO III“**



Úvod

Porušování autorského práva je současnou společností všeobecně tolerováno a pro mnohé se stalo běžnou součástí každodenního života. Tento negativní trend poškozuje nejčastěji autory a nositele práv k filmovým a hudebním dílům a aplikačnímu a hernímu software. Míra tzv. pirátství, jak jsou případy porušování práv k uvedeným dílům souhrnně nazývány, každoročně narůstá, a to nejen v České republice, ale rovněž po celém světě.

Důvodem je zejména rozvoj digitálních technologií v posledních letech a jejich všeobecná rozšířenost a snadná dostupnost široké veřejnosti spolu s „neuchopitelností“ duševního vlastnictví a tím i snazšímu ospravedlnění protiprávního jednání. Snadné a bezpracné šíření chráněných děl v masivním měřítku zejména prostřednictvím peer to peer (P2P) sítí a filehostingových a FTP serverů pak umožnil především internet. Hlavním důvodem masivního porušování autorských práv, které technologický pokrok jenom usnadnil a učinil jednoduše dostupným široké veřejnosti, je však především dlouhodobě celospolečensky zakořeněná nízká úcta k právům duševního vlastnictví. Z hlediska samotných porušovatelů práv i značné části společnosti není pirátství vnímáno jako nemorální, závažné či poškozující, ale spíše jako běžné, pochopitelné a ospravedlnitelné jednání, max. džentlmenský delikt.

Duševní vlastnictví

Duševním vlastnictvím rozumíme majetek nehmotné povahy tzv. nehmotné statky, které jsou výsledkem tvůrčí činnosti lidí a jejich intelektu. Hlavním specifickým duševního vlastnictví je jeho nezávislost na hmotném substrátu, proto může být užíváno kdykoliv a kdekoliv na světě, neomezeným počtem subjektů a bez újmy na své podstatě. Mezi práva k duševnímu vlastnictví řadíme autorské právo k dílům literárním, uměleckým a vědeckým a práva průmyslová k výsledkům technické tvůrčí činnosti jako jsou vynálezy, užité vzory a průmyslové vzory, dále k právům na označení jako je právo na označení původu a ochranné známky, a dále práva k topografii polovodičů, plemenům zvířat, odrudám léků a způsobům léčení lidí a zvířat.

Autorské právo

Pojem autorské právo lze vykládat ve dvojitým smyslu. V objektivním smyslu je autorské právo nahlíženo jako soubor právních norem, které chrání autorská díla a nároky jejich tvůrců po určitou zákonem stanovenou dobu a upravují související právní vztahy, zatímco v subjektivním smyslu jím chápeme jednotlivá oprávnění autora či jiného oprávněného nositele práva, která může ve vztahu k svému dílu realizovat.

Jako práva autorská jsou tradičně souhrnně označována také tzv. práva související s právem autorským, mezi která řadíme práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu, práva výrobců zvukového záznamu a zvukově obrazového záznamu k jejich záznamu, práva rozhlasového a televizního vysílatele k jejich původnímu vysílání, právo zveřejnitelů k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv a právo nakladatele na

odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu.

Autorské právo a práva související s právem autorským jsou v našem právním řádu komplexně upravena **zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským, a o změně některých zákonů** (dále jen „autorský zákon“ či „AZ“), který byl několikrát novelizován, naposledy zákonem č. 168/2008 Sb.; nejpodstatnější změny však přinesl zákon č. 216/2006 Sb. Součástí platné právní úpravy je nejen ochrana autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a právo pořizovatele databáze, ale i úprava kolektivní správy předmětných práv a přestupků a správních deliktů proti autorskému právu a právům souvisejícím s právem autorským.

Obecnou úpravu občanskoprávních vztahů mezi něž systematicky spadá i autorské právo pak obsahuje **zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník** (dále jen „občanský zákoník“ či „ObčZ“) v platném znění, ke kterému je autorský zákon v poměru speciality. Proto se na související občanskoprávní vztahy výslovně neupravené autorským zákonem použijí příslušná ustanovení občanského zákoníku.

Dalšími významnými prameny autorského práva jsou **mezinárodní smlouvy z oblasti práva autorského a práv s ním souvisejících**, kterými je Česká republika vázána a které mají na základě ustanovení článku 10 a 10a Ústavy České republiky přednost před zákony ČR. Patří mezi ně:

- Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 8. září 1886, naposledy revidovaná v Paříži v roce 1971 (dále jen „Bernská úmluva“)
- Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a televizních a rozhlasových organizací, uzavřená v Římě 26. října 1961 (dále jen „Římská úmluva“)
- Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (dále jen „Dohoda TRIPS“), uzavřená v rámci Dohody o Světové obchodní organizaci (WTO)
- Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví (dále jen „smlouvy WIPO“): Smlouva WIPO o právu autorském a Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech, které byly přijaty na diplomatické konferenci v roce 1996

V souvislosti s naším členstvím v Evropské unii jsou pro nás závazné také **právní předpisy Evropských společenství**, které bylo třeba implementovat do našeho právního řádu. České autorské právo tak bylo více či méně úspěšně harmonizováno s řadou směrnic z oblasti autorského práva. Patří mezi ně:

- Směrnice Rady ES 91/250/EHS, o právní ochraně počítačových programů
- Směrnice Rady ES 92/100/EHS, o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem
- Směrnice Rady ES 93/83/EHS, o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu
- Směrnice Rady ES 93/98/EHS, o harmonizaci doby ochrany autorských práv a určitých práv souvisejících
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 96/9/ES, o právní ochraně databází
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2001/84/ES o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví.

Další vliv na oblast autorského práva mají směrnice související se směrnicemi upravujícími autorskoprávní problematiku, a to zejména:

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2000/31/ES, o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 98/94/ES, o právní ochraně služeb s podmíněným přístupem a služeb tvořených podmíněným přístupem
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 1999/93/ES, o zásadách Společenství pro elektronické podpisy

Autorské dílo

Předmětem autorského práva je autorské dílo, které autorský zákon vymezuje v ustanovení paragrafu § 2 odst. 1 jako dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam. Ustanovení § 2 odst. 1 AZ také zároveň obsahuje demonstrativní tedy neúplný výčet děl jako například dílo audiovizuální, dílo hudební, dílo slovesné či dílo choreografické. Pod ochranu českého autorského práva tedy spadají nejen díla obsažená v tomto výčtu, ale také další díla zde výslovně neuvedená, přičemž ale všechny z nich musí kumulativně splňovat dva zákonem vyžadované znaky. Autorské dílo musí být zaprvé výsledkem jedinečné tvůrčí činnosti autora jako fyzické osoby ve smyslu tvůrčí individuality a originality a zadruhé musí být vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě, jinými slovy musí být srozumitelné alespoň určité skupině osob a nikoliv tedy nezbytně všem (např. dílo předvedené ve znakové řeči nebo zapsané Brailovým písmem).

Ustanovení § 2 odst. 2 AZ pak zakotvuje ochranu i takových výsledků tvůrčí činnosti, které nejsou jedinečné a ke vzniku autorskoprávní ochrany postačí pouze jejich původnost ve smyslu autora vlastního duševního výtvaru. Autorský zákon tak na základě fikce považuje při splnění podmínky původnosti za dílo také počítačové programy, databáze či fotografie, které nevyhovují výše zmíněným dvěma pojmovým znakům podle § 2 odst. 1 AZ.

Autorské dílo je třeba vždy nahlížet v jeho nehmotné podobě jako duševní výtvar, který je jako takový předmětem ochrany dle autorského práva a odlišovat ho od hmotné věci, prostřednictvím které je autorské dílo vyjádřeno a která sama o sobě podléhá ochraně občanského případně obchodního práva jako předmět práva vlastnického nebo dalších věcných práv. Předmětem ochrany tedy není hmotný předmět, na kterém je dílo zaznamenáno např. DVD nosič nebo kniha, ale pouze duševní výtvar nehmotné podoby, který je jeho prostřednictvím vyjádřen. Proto ten, kdo nabude vlastnické právo k věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, nenabývá automaticky oprávnění toto dílo užít.

Autorský zákon v § 2 odst. 6 obsahuje také negativní vymezení díla, kde definuje, co za autorské dílo nepovažuje z důvodu absence některého ze zákonem požadovaných znaků. Výčet, který je opět demonstrativní, tedy příkladný, uvádí námět díla sám o sobě, denní zprávu nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenku, postup, princip, metodu, objev, vědeckou teorii, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a všechny podobné předměty samy o sobě.

Určitá díla, u kterých je dán veřejný zájem na tom aby nebyla chráněna jako autorská díla a každý je mohl bez dalšího užít způsobem nesnižujícím jejich hodnotu, autorský zákon z

ochrany výslovně vyjímá, přestože jinak splňují oba výše uvedené znaky díla. Podle § 3 AZ se jedná o díla úřední jako je např. právní předpis, veřejná listina či státní symbol a dále o výtvořiny tradiční lidové kultury, není-li obecně známo pravé jméno autora a nejde-li o dílo anonymní či pseudonymní.

Podmínky ochrany autorského díla

Podle českého autorského práva vzniká autorské právo k dílu okamžikem vzniku celého díla nebo jeho části či vývojové fáze (§ 2 odst. 3 AZ), tedy ve chvíli, kdy předmětné dílo či jeho část naplní oba dva výše uvedené zákonné znaky autorského díla. Od toho okamžiku tedy autorské dílo požívá ochrany autorského práva a nevyžaduje se splnění jakýchkoliv dalších formálních podmínek jako např. registrace do rejstříku ochrany či označení díla tzv. copyrightovou doložkou.

Toto neformální pojetí autorského práva sice zajišťuje automatickou ochranu všem dílům, které splní znaky díla podle autorského zákona, ale jeví se jako problematické v případě případných sporů o autorství a vymáhání práva. Evidence a registrace autorských děl prováděná některými organizacemi např. kolektivními správci práv či agenturou Aura-Pont, případně uložení hmotného vyjádření autorského díla do advokátní nebo notářské úschovy, proto mohou být velmi praktické a mít v případě budoucích sporů značný procesní význam, přestože nemají na samotný okamžik vzniku ochrany autorského díla žádný vliv.

Stejně tak označení díla copyrightovou doložkou „ve tvaru symbol copyright ©, jméno autora, rok prvního uveřejnění“, nemá z pohledu českého autorského práva žádný zvláštní význam. Z hlediska mezinárodního práva je však velmi podstatná, neboť i státy, které pro vznik autorského práva vyžadují splnění formálních náležitostí jako např. v zemích angloamerického právního systému, musí považovat u všech zahraničních děl tyto formální požadavky za splněné, pokud jsou tato díla copyrightovou doložkou opatřena.

Autor

Právo k výsledkům duševní činnosti, které je zařazováno do základních lidských práv, se přiznává pouze fyzické osobě, je nezczizitelné a nelze se ho vzdát. Autorem díla je v souladu s kontinentálním pojetím práva fyzická osoba, která dílo vytvořila, neboť pouze fyzická osoba má tvůrčí schopnosti. Okamžikem vytvoření díla vznikají autorovi osobnostní a majetková práva k dílu. Majetková práva k dílu může vykonávat i osoba právnická např. u zaměstnaneckých autorských děl, právnická osoba však nemůže být originálním nabyvatelem autorského práva tak jak je tomu v pojetí angloamerickém.

Licenční smlouva

S výjimkou volného užití díla pro osobní potřebu a tzv. zákonných licencí je ke každému užití díla vyžadován souhlas autora, jeho zákonného nebo smluvního zástupce, případně jiného nositele práva, udělený formou licenční smlouvy.

Autorské právo přebírá zásadu smluvní volnosti, jednu ze základních zásad zakotvenou v občanském zákoníku, ke kterému je autorský zákon v poměru speciality. Z této zásady vyplývá, že zákonná úprava platí teprve tehdy, není-li smluvními stranami sjednáno jinak. Jako jednotný smluvní typ zákon výslovně zakotvuje licenční smlouvu, na jejímž základě autor poskytuje nabyvateli oprávnění k výkonu práva dílo užít a upravuje její podstatné náležitosti. Písemnou formu zákon předepisuje pouze poskytuje-li se licence jako výhradní, nevýhradní

licence může být uzavřena i v ústní formě. Z hlediska případné vymahatelnosti práv je ale každopádně praktičtější písemná forma pro všechny typy licenčních smluv. Licenční smlouva je pojata jako smlouva zásadně úplatná, avšak v zájmu zachování principu smluvní volnosti se připouští i její bezúplatnost. Jednou z podstatných náležitostí licenční smlouvy je určení způsobu a rozsahu užití, k němuž se licence uděluje. Jejich neuvedení ve smlouvě však nemá za následek neplatnost smlouvy.

Zatímco k užití autorského díla či jiného předmětu ochrany jsou v zásadě uzavírány licenční či podlicenční smlouvy případně smlouvy o postoupení práv, pro úpravu právních vztahů mezi smluvními stranami při vytvoření autorského díla či jiného předmětu ochrany jsou obvykle uzavírány smlouvy v režimu občanského respektive obchodního zákoníku. Výjimkou nejsou ani smlouvy kombinované či atypické a smlouvy upravující vztahy mezi jednotlivými subjekty např. mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem v případě díla zaměstnaneckého či mezi autory navzájem v případě společného díla.

Nositel práva

Nositelům práva je fyzická nebo právnická osoba vykonávající majetková práva autora k jeho dílu na základě a v rozsahu oprávnění udělených mu autorem díla příslušnou licenční smlouvou nebo ze zákona v případě dědiců. Autorova majetková práva však nezanikají, autor pouze musí strpět zásah do svého práva třetí osobou v rozsahu odpovídajícím udělenému oprávnění. Osobnostní práva pak zůstávají zcela nedotčena.

Obsah práva autorského a doba trvání práv

České autorské právo je založeno na koncepci dualismu osobnostních a majetkových práv a plně tak odpovídá kontinentálnímu pojetí práva. Dualistická koncepce autorských práv byla do našeho právního řádu zakotvena teprve relativně nedávno; právní úprava platná do roku 2000 byla postavena na monistickém principu, na jehož základě osobnostní a majetková práva tvořila nedílný celek.

Práva osobnostní zanikají smrtí autora (tzv. „mortis causa“) zatímco práva majetková trvají nejen za života autora ale obecně ještě 70 let po jeho smrti, kdy přecházejí na dědice autora anebo v případě odúmrtí na stát. Bylo-li dílo vytvořeno jako dílo spoluautorů, počítá se doba trvání majetkových práv od smrti spoluautora, který ostatní přežil. U děl audiovizuálních se doba trvání majetkových práv počítá od smrti poslední přeživší z následujících osob: režisér, autor scénáře, autor dialogů a skladatel hudby zvláště vytvořené pro užití v audiovizuálním díle. Majetková práva k dílu anonymnímu a pseudonymnímu trvají 70 let od oprávněného zveřejnění díla, není-li obecně známo jméno autora nebo se autor takového díla veřejně neprohlásil.

Doba trvání majetkových práv počíná běžet od prvního dne roku následujícího po roce, v němž došlo k události rozhodné pro její počítání. Jakmile doba trvání majetkových práv uplyne, dílo se stává volným a kdokoli jej může bez dalšího volně užit za podmínky dodržení specifických osobnostních práv, která na základě tzv. postmortální ochrany trvají i po smrti autora. Obchodní využití českých kinematografických děl vyrobených v době od 28. srpna 1945 do 31. prosince 1990, u nichž uplynula doba ochrany jejich majetkových autorských práv, je možné jen na podkladě jejich originálních nosičů, k nimž právo hospodaření přísluší Národnímu filmovému archivu nebo s jeho písemným souhlasem (viz § 13 odst. 1 zák. č. 273/1993 Sb.).

Osobnostní práva

Mezi základní osobnostní autorská práva, která jsou upravena v § 11 AZ, patří právo autora rozhodnout o zveřejnění svého díla, právo osobovat si autorství, právo na označení díla a právo na nedotknutelnost svého díla, které znamená, že nikdo kromě autora nemá právo na jakoukoliv úpravu či změnu díla, pokud mu k tomu autor neposkytne souhlas. Dalším z osobnostních práv autora je právo na odstoupení od smlouvy z důvodu změny přesvědčení upravené v § 54 AZ. Podmínkou však je, že dílo ještě nebylo zveřejněno a autor nahradí škodu, která druhé straně jeho odstoupením vznikla. V případě děl vytvářených na základě licenčních smluv nakladatelských má v souladu s § 56 odst. 3 AZ autor také právo na autorskou korekturu.

Osobnostní práva se vztahují přímo k osobě autora, nelze je smluvně převést na jiný subjekt ani se jich vzdát. Přestože smrtí autora zanikají, autorský zákon vymezuje tzv. postmortální ochranu autorského práva v rámci níž jsou autorská díla specifickým způsobem chráněna i po smrti autora. Na základě § 11 odst. 5 tak nesmí být ani po smrti autora jeho dílo užito způsobem, který by snižoval jeho hodnotu, je-li to obvyklé, autor díla musí být uveden, a nikdo si nesmí osobovat autorství díla. Postmortální ochrana autorského práva, kterou mají právo uplatňovat osoby autorovi blízké, právnická osoba sdružující autory a příslušný kolektivní správce, je časově neomezená a trvá tedy i po uplynutí doby trvání majetkových autorských práv.

Majetková práva

Mezi majetková práva patří nejen právo autora své dílo užít v původní, zpracované nebo změněné podobě, samostatně, v souboru nebo ve spojení s dalším dílem a právo udělit jiné osobě souhlas k výkonu tohoto práva, ale také práva na náhradní odměnu jako je právo na odměnu při opětovném prodeji originálu díla uměleckého a právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu.

Mezi jednotlivé způsoby užití díla, které autorský zákon příkladmo vyjmenovává v § 12 odst. 4 AZ, patří především rozmnožování díla, rozšiřování, pronájem, půjčování a vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla a sdělování díla veřejnosti. Sdělování díla veřejnosti podle písm. f) je pak vymezeno demonstrativním výčtem uvádějícím provozování díla živě nebo ze záznamu a přenos provozování díla, vysílání díla rozhlasem či televizí, přenos rozhlasového či televizního vysílání díla a provozování rozhlasového či televizního vysílání díla, takže je dán prostor ochrany i takovým způsobům užití díla v nehmotné podobě, které nejsou ve výčtu výslovně uvedeny, a to včetně takových, které budou známy až v budoucnu. Jednotlivé způsoby užití jsou pak blíže vymezeny v ustanoveních §§ 13-23 AZ.

Právo autora na odměnu, které autorovi přísluší při opětovném prodeji originálu díla uměleckého jako je např. obraz, socha, fotografie, keramika, sklo či autorský šperk je vymezeno v § 24 AZ a na základě sazebníku odměn, který je přílohou autorského zákona činí 0,25 % - 4 % z ceny díla, max. však 12 500 EUR. Jedná se o povinně kolektivně spravované právo.

Posledním z majetkových práv autora je právo autora na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu, které je upraveno v § 25 AZ. Toto právo je koncipováno jako náhradní odměna autorům za omezení jejich výlučného práva a zákonném umožnění zhotovit si rozmnoženinu pro osobní potřebu fyzické osoby resp. i právnické osoby v případě tiskových rozmnoženin. Jedná se o konstrukci náhradní odměny za omezení autorského práva ve prospěch uživatelů, nikoliv o poplatek za skutečné vytvoření kopie. Náhradní odměny, které jsou odváděny ze všech nenahraných nosičů záznamů včetně paměťových karet a pevných disků, ale i přístrojů sloužících ke zhotovování rozmnoženin záznamů a tiskových rozmnoženin, vzbuzují u uživatelů značnou nevoli. Řešením by mohlo být

zrušení nebo alespoň radikální snížení náhradních odměn z nosičů a přístrojů výměnou za omezení výjimky upravující volné užití pro osobní potřebu, a to pouze na možnost zhotovit si rozmnoženinu z vlastního legálně zakoupeného díla např. legitimního DVD nosiče a z televizního či rozhlasového vysílání a nikoliv z jakkoliv nabytého díla např. zapůjčeného či dokonce z nelegálního zdroje. Výši jednotlivých poplatků stejně jako přístroje a nosiče ze kterých jsou tyto poplatky odváděny, vymezuje vyhláška č. 488/2006 Sb., kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn. Právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu je ze zákona povinně kolektivně spravováno.

Výjimky a omezení autorského práva

Autorské právo je výlučné; užití díla je tedy možné jen se souhlasem autora nebo jiného nositele práva a jen on má právo rozhodnout, jakým způsobem bude s jeho dílem nakládáno. Zásadu výlučnosti však autorský zákon v jistých přesně vymezených případech prolamuje. Jedná se o tzv. výjimky a omezení autorského práva, tedy volná užití a bezúplatné zákonné licence.

Třístupňový test

Na všechny výjimky a omezení autorského práva je třeba aplikovat tzv. třístupňový test. Aby se v konkrétním případě jednalo o volné užití nebo o bezúplatnou zákonnou licenci musí takové užití vždy kumulativně tedy najednou vyhovovat všem třem podmínkám třístupňového testu, které jsou zakotveny v § 29 odst. 1 AZ. Na základě tohoto ustanovení lze 1) výjimky a omezení práva autorského uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených v autorském zákoně, 2) pouze tehdy pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a 3) jen tehdy, pokud jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora. Jakékoliv další užití, které by nevyhovovalo i pouze jediné z výše uvedených podmínek, by pak bylo běžným užitím podle autorského zákona, ke kterému je vždy nutný souhlas nositele práva.

Volné užití

Za volné užití autorského díla pro osobní potřebu, které je výjimkou z autorského práva, neboť se nepokládá za užití díla podle autorského zákona, se považuje užití díla pro osobní nekomerční potřebu fyzické osoby, tedy jinými slovy užití díla v rámci jejího vlastního osobního soukromí zahrnujícího rodinu a osoby blízké. Podmínky volného užití jsou vymezeny v § 30 AZ a musí být splněny kumulativně tedy všechny najednou. Zároveň musí volné užití vyhovovat podmínkám třístupňového testu podle § 29 odst. 1 AZ a pravidlu stanovenému v 29 odst. 2 AZ, na základě kterého se volné užití vztahuje pouze na díla zveřejněná. Další stěžejní zásada, která stanoví, že volná užití nejsou nadřazena právu autora opatřit své dílo technickými prostředky k ochraně práv, pak vyplývá z § 30 odst. 6 AZ.

Jinak řečeno, aby se v konkrétním případě jednalo o užití pro osobní potřebu v rámci dovoleného volného užití musí se jednat o dílo zveřejněné, zároveň nesmí být dotčeny technické prostředky ochrany práv podle § 43 AZ - tedy např. prolomena ochrana proti kopírování, kopii si musí zhotovit sám ten, jehož osobní potřebě má sloužit a účel užití nesmí sloužit k dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu. Za splnění všech těchto podmínek a podmínek třístupňového testu tedy lze dílo užít bez svolení nositele práva a nutnosti

platit autorskou odměnu¹, zhotovení rozmnoženiny nebo napodobeniny díla nevyjímaje. Jakékoliv další užití rozmnoženiny či napodobeniny původně pořízené v rámci institutu volného užití, např. pronájem, půjčování, ale i darování by však již bylo protiprávní.

Přestože zákon umožňuje pořízení kopie zveřejněného díla pro vlastní osobní potřebu, je třeba si uvědomit, že takovou kopii si může uživatel zhotovit z nosiče či jiné předlohy díla, pouze pokud není opatřena technickými prostředky ochrany práv znemožňujícími její zkopírování. Pokud je tedy dílo opatřeno jakoukoliv ochranou, nelze si oprávněně zhotovit jeho rozmnoženinu, a to ani pro osobní potřebu, a ani není možné se oprávněně na zhotovení rozmnoženiny pro osobní potřebu jakkoliv domáhat.

Zákon zároveň v § 30 odst. 3 stanoví na jaká díla se volné užití nevztahuje. Jedná se o počítačový program, elektronickou databázi a napodobeninu díla architektonickou stavbu. Na základě novely autorského zákona č. 216/2006 účinné od 22.5.2006 se volné užití dále nevztahuje na pořízení záznamu audiovizuálního díla při jeho provozování ze záznamu nebo jeho přenosu tedy při jeho promítání v kině. Vyjmutí tohoto jednání z výjimky na užití pro osobní potřebu byla sice i před účinností této novely vyvozována výkladem autorského zákona, nicméně až definice tohoto nového ustanovení, které natáčení filmu při jeho promítání v kině (tzv. camcording) výslovně definuje jako užití dle autorského zákona, přináší úpravu, která je srozumitelná pro širokou veřejnost.

Bezúplatné zákonné licence

Bezúplatné zákonné licence představují omezení autorského práva, neboť za splnění zákonem přesně vymezených podmínek umožňují užití díla bez nutnosti získat k tomuto užití souhlas nositele práva a bez povinnosti zaplatit za toto užití obvyklou autorskou odměnu. Autor je naopak povinen takové omezení strpět.

Autorský zákon bezúplatné zákonné licence vymezuje v §§ 31 až 39. Jedná se především o případy užití, kde je dán zájem společnosti, aby jistá užití byla bezplatná jako je např. licence pro zdravotně postižené či sociální zařízení nebo je zde dán veřejný zájem jako např. knihovní licence či licence úřední a zpravodajská nebo takový požadavek vychází z praxe jako je např. licence pro dočasné rozmnoženiny či citace.

Porušování autorského práva a tzv. pirátství

Normy autorského práva chrání veškerá autorská díla a nároky jejich tvůrců po určitou zákonem stanovenou dobu. Jakýkoliv neoprávněný zásah do těchto práv pak lze chápat jako porušení autorského práva. Vědomé jednání, které jinému umožní přímo porušit normy autorského práva pak považujeme za nepřímé porušení autorského práva.

Mezi nejčastější případy porušování autorského práva patří tzv. pirátství, kterým rozumíme jakékoliv neoprávněné nakládání s autorskými díly a ostatními předměty ochrany podle práv souvisejících s právem autorským bez souhlasu příslušných nositelů práv. Ač by bylo na místě spíše označení porušování práva či jednoduše krádež, než romantikou zavánějící pojmenování pirátství, které v mnohých vyvolává spíše ironický úsměv a kritiku, nezbyvá než se s tímto označením smířit, neboť se pro oblast porušování práv k duševnímu vlastnictví již celosvětově vžilo.

Pojem se poprvé v této spojitosti začal používat v souvislosti s tzv. pirátskými rozhlasovými stanicemi (pirate radio), které vysílaly hudební autorská díla z lodí kotvících

¹ Autor má však právo na náhradní odměnu dle § 25 AZ

v mezinárodních vodách, aby se tak vyhnuly povinností vyplývajícím z právních předpisů dané země. Prvním takto označeným rádiem bylo dánské rádio Merkur, které začalo pirátsky vysílat v srpnu roku 1958. Označení pirátství se pak postupně začalo používat ve spojení s dalšími útoky na práva duševního vlastnictví až se nakonec celosvětově ujalo.

Piráství poškozuje nejen nositele práv k dílům, které jsou tímto neoprávněně užívány, ale také další subjekty v daném odvětví především tím, že deformuje trh a představuje nekalou konkurenci legálnímu průmyslu, čímž negativně ovlivňuje jeho rozvoj a snižuje jeho zisky i pracovní místa. Pirátskými aktivitami je poškozována i celá společnost např. na úšlých daních z pirátských služeb stejně jako na daních ze služeb legálních, jejichž výše v důsledku pirátství klesá spolu se ziskem z legálního podnikání. Pirátství v neposlední řadě poškozuje také spotřebitele, kteří často dostávají produkt ve snížené kvalitě bez možnosti jeho reklamace.

V současné době o pirátství hovoříme nejčastěji ve spojitosti s filmovými a hudebními díly a počítačovými programy jako o filmovém, hudebním resp. softwarovém pirátství.

Internetové pirátství

Kromě výrobního pirátství, kterým rozumíme výrobu rozmnoženin tedy především vypalování či jiné kopírování filmových děl na optické disky DVD, CD či jiné nosiče záznamu a jejich následné rozšiřování včetně jejich nabízení za tímto účelem, je v současné době zdaleka nejrozšířenější neoprávněně užívání chráněných děl prostřednictvím internetu souhrnně nazývané internetovým pirátstvím.

Přestože internetové pirátství obvykle není provozováno za účelem zisku s výjimkou provozovatelů pirátských serverů, kteří mají obrovské zisky z reklamy, jeho existence a masivní rozšíření v posledních letech způsobuje nositelům práv obrovské škody. Právě desetitisíce dílčích útoků na autorská práva bez přímého nebo převažujícího komerčního prospěchu, jsou v současnosti na internetu převažujícím typem jednání, které poškozené připravuje o jejich oprávněné nároky a potenciální klientelu. Zjednodušeně řečeno, převážná většina osob, které si film, hudební album či software pořídí nelegálně na internetu, už si obvykle nezakoupí originální distribuční nosič, na film nezajde do kina ani si ho nepůjčí v DVD v půjčovně.

Na internetu se dá sehnat v podstatě cokoli. Řada novinkových titulů se zde objeví a začne masivně šířit dokonce ještě před svým oficiálním zveřejněním. Řada pirátských skupin bere pirátství jako prestižní záležitost a soupeří o to, kdo dřív a v lepší kvalitě novinkový titul ukradne a umístí ho na internet.

Nejrozšířenějším typem internetového pirátství je neoprávněné sdílení a stahování autorským právem chráněných děl prostřednictvím peer-to-peer (P2P) sítí, jakými jsou např. Direct Connect, BitTorrent nebo eDonkey, a upload prostřednictvím FTP, filehostingových či jiných serverů. Velmi populární je pirátství prostřednictvím zveřejňování odkazů na nelegální kopie. Stále častěji se objevují nelegální služby umožňující streaming a to včetně streamingu souborů uložených na jiných serverech. Přetrvává i výrobní pirátství na internetu, kterým rozumíme nabízení pirátských nosičů k prodeji prostřednictvím inzerce v rozličných internetových burzách, klubech nebo na vlastních webových stránkách, a to přesto, že míra objasnenosti takové trestné činnosti je velmi vysoká a byly za ni potrestány stovky pachatelů. Mezi méně obvyklé typy internetového pirátství dále patří neoprávněný webcasting, tedy vysílání prostřednictvím internetu bez souhlasu nositelů práv, který na rozdíl od streamingu neumožňuje uživateli zvolit si přehrávání konkrétního titulu a čas jeho spuštění.

Upload

Upload je obecný anglický pojem pro odeslání jakýchkoliv dat na server v síti internet a ve vztahu k autorskému dílu jím rozumíme umístování filmového, hudebního, literárního či jiného díla na internet především prostřednictvím FTP, filehostingového či jiného serveru. FTP server (File Transfer Protocol) je počítač s úložným prostorem, kam lze pomocí programů s funkcí FTP klienta (např. Total Commander) jednoduše umísťovat soubory nebo je stahovat, přičemž uživatel, který se na něj připojí, vidí přímo soubory i adresářovou strukturu (stejně jako například na svém disku). Ke stažení dat postačuje internetový prohlížeč. Filehostingové servery umožňují umístování i stahování souborů o velkém objemu přímo pomocí internetového prohlížeče bez nutnosti mít nainstalovaný jakýkoliv speciální program.

Upload děl chráněných autorským právem na servery, kde mají k datům přístup další osoby, je již ze své podstaty protiprávní, neboť se jedná o sdělování díla veřejnosti podle § 12 odst. 4 písm. f) a § 18 autorského zákona, ke kterému je vždy nutné získat souhlas nositele práva. Sdělování díla veřejnosti je totiž jedním z majetkových práv autora a pouze autor či jiný oprávněný nositel práva je oprávněn své dílo takto užít či udělit jiné osobě oprávnění k tomuto užití.

Odkazy na jednotlivá díla jsou obvykle publikovány na blozích nebo šířeny prostřednictvím diskusních fór zaměřených na pirátské materiály (warez fóra). Zveřejňování odkazů na autorským právem chráněná díla nelegálně na internet umístěná jinými osobami je také protiprávní. Umístění linků na nelegální obsah do blogu, diskusního fóra či jinam na internet totiž napomáhá protiprávnímu jednání jiné osoby a způsobuje poškozeným ještě větší škodu. Na základě ustanovení § 438 odst. 1 občanského zákoníku, který vymezuje spoluodpovědnost za způsobenou škodu jako společnou a nerozdílnou, je poškozený oprávněn žádat náhradu celé způsobené škody po kterémkoli z odpovědných. Takové protiprávní jednání dále může naplnit znaky skutkové podstaty trestného činu účastenství na trestném činu porušování autorských práv, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 10 odst. 1 písm. c) a § 152 trestního zákona. Navíc minimálně v případě aktivních linků se jedná o přímé porušení autorského zákona neoprávněným užitím díla sdělováním veřejnosti podle § 12 odst. 4 písm. f), § 18, § 71 odst. 2 písm. g), § 76 odst. 2 písm. e) a § 80 odst. 2 písm. e) zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona. *Za zásah do výlučného autorského práva je potřeba považovat jakékoli zpřístupnění díla veřejnosti způsobem, že kdokoli k němu může mít přístup na místě a v čase podle vlastní volby, tj. i prostřednictvím pouhého „linku“ nezávisle na vlastnictví či užívání rozmnoženiny díla, která je prostřednictvím linku zpřístupněna (tzn. zpřístupnění jako tzv. mirror downloading či embedded link). V tomto ohledu se jedná o další užití díla, ke kterému je zásadně nutný souhlas majitele autorského práva k zpřístupněnému dílu.²*

Sdílení

Sdílením rozumíme neoprávněné užití autorských děl prostřednictvím peer-to-peer (P2P) výměnných sítí na internetu. Stejně jako v případě uploadu se jedná o sdělování díla veřejnosti podle § 12 odst. 4 písm. f) a § 18 autorského zákona, ke kterému je vždy nutný souhlas nositele práva. Sdělování díla veřejnosti je totiž jedním z majetkových práv autora a pouze autor či jiný oprávněný nositel práva má právo své dílo užít či udělit jiné osobě oprávnění k tomuto užití. Bez tohoto souhlasu se jedná o užití protiprávní.

P2P (peer-to-peer) síť je sdílecí či výměnná služba umožňující sdílení jakýchkoliv digitálních souborů prostřednictvím internetu, přičemž v praxi jsou ale jejím prostřednictvím

² Viz Telec, Ivo, Autorský zákon : komentář / Ivo Telec, Pavel Tůma, 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007 strana 228

protiprávně sdíleny převážně chráněná autorská díla jako filmy, hudba, software a literatura. Program, který zajišťuje samotné sdílení souborů se nazývá P2P klient. Jeho úkolem je zprostředkovat kontakt mezi zájemcem o konkrétní data a osobou, která je nabízí.

Nejrozšířenější P2P klienti:

Direct Connect: výměnná síť, která běží na samostatných nepropojených serverech (tzv. hubech). Navzájem se vidí pouze uživatelé, kteří jsou připojeni ke stejnému hubu. Většinou vyžaduje sdílení velkého množství dat, a uživatelé tak často protiprávně sdílí filmy a jiný chráněný obsah.

BitTorrent: síť založená na navzájem nezávislých serverech (tzv. torrent trackerech), které mezi sebou spojují jednotlivé uživatele. Uživatel si z trackeru nejdřív stáhne soubor s příponou .torrent, který načte do speciálního programu. Ten se poté k trackeru připojí a zjistí, kdo hledaný soubor nabízí. V průběhu stahování je zároveň soubor sdílen s ostatními uživateli, což je v případě chráněných děl protiprávní.

eDonkey: výměnná síť, jejíž chod zajišťuje několik set vzájemně propojených serverů. Uživatel se připojuje do celé sítě a postupně stahuje části filmu po zhruba 10MB blocích. Stažený blok se automaticky zpřístupní ostatním uživatelům sítě ještě v průběhu stahování, čímž je porušeno právo.

Stahování

Stažení filmu z internetu (tzv. download) není nutně protiprávní, neboť se na něj, v souladu s platnou právní úpravou, vztahuje výjimka upravující tzv. volné užití pro osobní potřebu. Vždy ale záleží na konkrétních okolnostech případu. Když si někdo občas stáhne z internetu např. starší titul, který u nás není běžně dostupný, je to v pořádku. Naopak současně stahování filmů ve velkém prostřednictvím serverů a P2P sítí, které jsou k porušování práv masově zneužívány, již ale podmínkám volného užití nevyhovuje, neboť jednotlivá díla jsou vědomě stahována z nelegálního zdroje a v přímé závislosti na protiprávním jednání jiných osob. P2P síť a servery jsou sice určeny ke sdílení jakýchkoliv dat, ale v praxi slouží hlavně k nelegálnímu sdílení filmů, hudby a softwaru, tedy k užití daných děl, ke kterému nedal autor či jiný nositel práva souhlas. Takové jednání je v rozporu s běžným způsobem užitím díla a nepřiměřeně na újmu zájmům nositele práva a je tedy v rozporu s tzv. třístupňovým testem podle § 29 odst. 1 AZ a proto jej tedy nelze považovat za užití díla pro osobní potřebu podle § 30 AZ.

Prostřednictvím serverů a P2P sítí jsou navíc masivně šířeny nejnovější tituly v době před nebo čerstvě po svém zveřejnění, což poškozuje jejich tvůrce nejvyšší měrou. Většina těchto systémů zároveň předem vyžaduje buď nasdílení určitého objemu dat (Direct Connect) nebo data sdílí již v průběhu stahování (BitTorrent, eDonkey), a proto často dochází k porušování práva již pouhým jejich užíváním.

Problémem těchto sítí a serverů je tedy skutečnost, že velká většina souborů, které umožňují stáhnout, je zde umístěna protiprávně.

Pirátské blogy

Zveřejňování odkazů na neoprávněné rozmnoženiny autorských děl umístěné na internetu bez souhlasu nositelů práv tedy prostřednictvím tzv. blogů (např. webových stránek, na kterých jsou zveřejňovány odkazy ke stažení filmových titulů z filehostingových serverů jako Rapidshare, Megaupload, Czshare, Hellshare, iSkladka, Netload, apod., prostřednictvím nichž jsou ve velkém neoprávněně rozšiřována především audiovizuální díla, hudba, aplikační či herní

software a literatura) je protiprávní. Jedná se totiž o neoprávněného užití díla sdělováním veřejnosti podle § 12 odst. 4 písm. f) autorského zákona, které způsobuje poškozeným nositelům práv škodu.

Laickou a počítačovou veřejností tradovaný právní omyl, že „pouhé“ zveřejnění odkazu na obsah umístěný jinde na internetu a případně i jinou osobou není protiprávní, je mylné. V souladu s platnou právní úpravou a právním výkladem je *za zásah do výlučného autorského práva potřeba považovat jakékoli zpřístupnění díla veřejnosti způsobem, že kdokoli k němu může mít přístup na místě a v čase podle vlastní volby, tj. i prostřednictvím pouhého „linku“ nezávisle na vlastnictví či užívání rozmnoženiny díla, která je prostřednictvím linku zpřístupněna (tzv. zpřístupnění jako tzv. mirror downloading či embedded link). V tomto ohledu se jedná o další užití díla, ke kterému je zásadně nutný souhlas nositele autorského práva k zpřístupněnému dílu.*³

Zveřejňováním odkazů na neoprávněné rozmnoženiny autorských děl umístěné na internetu bez souhlasu nositelů práv zároveň podporuje protiprávní aktivity dalších osob a zvyšuje tak škodu způsobenou třetími osobami porušováním práva autorského a práv souvisejících s právem autorským na rozmnožování v rozporu s § 12 odst. 4 písm. a) autorského zákona a na sdělování díla veřejnosti podle § 12 odst. 4 písm. f) autorského zákona. *Detailněji viz výše Upload.*

Video Index Sites

Video Index Sites tedy webové stránky, na nichž lze přímo v okně prohlížeče přehrávat především filmy a další zvukově obrazové záznamy, umístěné zpravidla na zahraničních serverech patří mezi nelegální služby umožňující streaming (tedy spuštění filmu na vyžádání) a to především streaming souborů uložených na jiných serverech. I v tomto případě se jedná o neoprávněného užití díla jeho sdělováním veřejnosti podle § 12 odst. 4 písm. f) autorského zákona, které způsobuje poškozeným nositelům práv škodu.

I zde platí výše uvedené, že za zásah do autorského práva je potřeba považovat jakékoli neoprávněné zpřístupnění díla tedy i zpřístupnění prostřednictvím pouhého „linku“ bez ohledu na vlastnictví a užívání rozmnoženiny díla, která je prostřednictvím linku zpřístupněna. K takovému užití díla je vždy nutný souhlas nositele práva.

Zpřístupňováním neoprávněných rozmnoženin audiovizuálních děl a zvukově obrazových záznamů prostřednictvím tzv. Video Index Sites zároveň také podporuje protiprávní aktivity dalších osob a zvyšuje tak škodu způsobenou třetími osobami porušováním práva autorského a práv souvisejících s právem autorským na rozmnožování v rozporu s § 12 odst. 4 písm. a) autorského zákona a na sdělování díla veřejnosti podle § 12 odst. 4 písm. f) autorského zákona. *Detailněji viz výše Upload.*

Camcording

Pod pojmem camcording rozumíme neoprávněné pořizování záznamu filmu na kameru či obdobné zařízení přímo při jeho promítání v kině. Camcording sice není ze své podstaty internetovým piráctvím, ale velmi úzce s ním souvisí, neboť to jsou právě tzv. kinoripy, tedy kopie filmu nahrané v kině, které jsou i přes svou obvykle obrazově i zvukově nízkou kvalitu zdrojem prvních kopií na internetu, kde se pak následně masivně šíří prostřednictvím rozličných P2P sítí a serverů.

Protiprávnost natáčení filmu na kameru či jiné obdobné zařízení přímo při jeho promítání

³ Viz Telec, Ivo, Autorský zákon : komentář / Ivo Telec, Pavel Tůma, 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 228

v kině výslovně zakotvila novela autorského zákona č. 216/2000 Sb., která platí od 22. května 2006. Do její účinnosti byla sice protiprávnost tohoto jednání vyvozována výkladem autorského zákona, nicméně až definice tohoto nového ustanovení, které natáčení filmu v kině vyjímá z práva na volné užití, čímž výslovně zakotvuje protiprávnost jakéhokoliv pořizování záznamu filmu při promítání v kině, přináší úpravu, která je srozumitelná pro širokou veřejnost.

Odpovědnost za porušení autorského práva

Kdo neoprávněně, tedy bez souhlasu nositele autorského práva a práv souvisejících s právem autorským, nakládá s dílem, uměleckým výkonem, zvukově či obrazově - zvukovým záznamem nebo vysíláním rozhlasu nebo televize, které jsou předmětem ochrany podle autorského zákona, dopouští se porušování autorského práva a práv s ním souvisejících a měl by si být vědom nepříznivých důsledků, které pro něho z jeho jednání vyplývají. Odlišujeme tři základní typy odpovědnosti, které mohou v důsledku porušování autorského práva vyvstat, a to občanskoprávní odpovědnost, přestupkovou odpovědnost a trestní odpovědnost.

1. Občanskoprávní odpovědnost: Autorský zákon ve svém § 40 vymezuje nároky, kterých se může autor domáhat v občanskoprávním řízení v případě, že bylo do jeho práva neoprávněně zasaženo, nebo pokud jeho právu hrozí neoprávněný zásah. Autor se může domáhat určení svého autorství, zákazu ohrožení svého práva, včetně hrozícího opakování, nebo neoprávněného zásahu do svého práva, sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití, odstranění následků zásahu do práva, zejména stažení či zničení neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny, poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu, zejména omluvou či zadostiučiněním v penězích a zákazu poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora. Zákon dále v § 40 odst. 4 stanoví, že právo na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení podle zvláštních právních předpisů tedy občanského zákoníku zůstává nedotčeno a, že místo skutečně ušlého zisku se autor může domáhat náhrady ušlého zisku ve výši odměny, která by byla obvyklá za získání takové licence v době neoprávněného nakládání s dílem. Výše bezdůvodného obohacení vzniklého na straně toho, kdo neoprávněně nakládal s dílem, aniž by k tomu získal potřebnou licenci, pak činí dvojnásobek odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem.

2. Přestupková odpovědnost: V méně závažných případech, kdy neoprávněné jednání nenaplní znaky trestného činu porušování autorského práva, práv souvisejících s právem s práv k databázi podle § 152 trestního zákona a je tedy klasifikováno jako přestupek, hrozí porušiteli na základě §§ 105a – 105c autorského zákona pokuta až 150 000,- Kč. Vyšetřující policejní orgán ve spolupráci se státním zástupcem s přihlédnutím k tzv. společenské nebezpečnosti činu pro společnost, tedy ke konkrétním okolnostem případu, osobě pachatele, míře jeho zavinění a jeho pohnutce, významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobu provedení činu a jeho následkům a okolnostem, za kterých byl čin spáchán, posoudí, zda se v daném případě jedná o trestný čin či "pouze" o přestupek. V souladu s platnou právní terminologií se fyzické osoby dopouští přestupku zatímco právnické osoby a podnikající fyzické osoby správního deliktu.

3. Trestněprávní odpovědnost: Jakéhokoliv neoprávněné užití díla, uměleckého výkonu, zvukového či zvukově – obrazového záznamu nebo vysílání rozhlasu nebo televize, ke kterému nedal oprávněný subjekt svolení, je sice protiprávní, nemusí se však automaticky jednat o trestný čin porušování autorského práva, práv souvisejících s právem s práv k databázi podle § 152 trestního zákona. To posoudí s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu vyšetřující policejní orgán ve spolupráci se státním zástupcem. Trestní sazba trestného činu dle § 152 trestního zákona umožňuje uložit trest odnětí svobody až na dvě léta, peněžitý trest až do 5

miliónů korun nebo trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Pokud se pachatel dopustí činu ve značném rozsahu nebo jím získá značný prospěch, trestní sazba je vyšší a soud tak může uložit trest odnětí svobody na šest měsíců až pět let, peněžitý trest až do 5 miliónů korun nebo trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Trestní sazba však pouze definuje výměry trestů stanovených za určité trestné činy trestním zákonem. V daném případě rozhodne až soud, jaký vůbec a jak vysoký trest v rámci zákonem stanovené trestní sazby uloží s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu.

K výkladu § 152 tr. zák. upozorňujeme na usnesení Nejvyššího soudu ČR k výkladu znaků trestného činu porušování autorského práva podle § 152 tr. zák., sp. zn. 2 Tzn 46/96 ze dne 17.7.1996, v jehož odůvodnění se konstatuje, že "ustanovení § 152 tr. zák. je tzv. normou blanketní, která odkazuje předpisy o právu autorském. Z hlediska posuzování subjektivní stránky jednání pachatele tohoto trestného činu proto platí, že neznalost autorského zákona se posuzuje stejně, jako neznalost normy trestní a pachatele proto nevyvíňuje."

Za porušení autorského práva tedy hrozí:

1. především povinnost nahradit způsobenou škodu a vydat bezdůvodné obohacení (občanskoprávní odpovědnost);
2. pokuta až 150 000,- Kč (přestupková odpovědnost);
3. trest odnětí svobody až na dva roky; případně šest měsíců až pět let, získal-li pachatel činem značný prospěch nebo dopustil-li se takového činu ve značném rozsahu; peněžitý trest ve výši až 5 000 000,- Kč; trest propadnutí věci – počítače, kamery, kopií filmu atd. (trestněprávní odpovědnost).*

Návodce, pomocník a organizátor trestného činu jsou trestně odpovědní stejně jako pachatel, a může jim být uložen stejný trest.

** Jedná se o tresty podle platné právní úpravy obsažené v trestním zákoně. Ten by však měl být v roce 2009 nahrazen novým zákonem, který stanoví maximální trest odnětí svobody až na 8 let a peněžitý trest až do 36 a půl miliónů korun.*

Česká protipirátská unie (ČPU)

Česká protipirátská unie (ČPU) byla založena filmovými a video distributory v roce 1991 za účelem ochrany autorských práv k audiovizuálním (filmovým) dílům a potírání všech forem pirátství v oblasti výroby, dovozu a šíření audiovizuálních děl. ČPU se konstitovala z Protipirátské sekce Unie videodistributorů, která vyvíjela protipirátské aktivity v oblasti audiovizuace již od počátku 90. let. V průběhu své činnosti ČPU rozšířila svou působnost i na ochranu televizního vysílání, zvukově obrazových záznamů a jiných audiovizuálních produktů.

ČPU se od svého založení aktivně zasazuje o ochranu práv k audiovizuálním dílům a podporuje oprávněné zájmy svých členů v oblasti autorských práv. Za dobu své činnosti se výrazně zasadila o snížení podílu pirátských produktů na trhu. ČPU vyvíjí preventivní aktivity, tj. pravidelné kontroly tržišť, prodejen a půjčoven, v případě porušování práva ve spolupráci s orgány činnými v trestním řízení represivní aktivity, uskutečňuje informační a vzdělávací programy a podílí se na přípravě nových právních předpisů. Veškerá činnost České protipirátské unie směřuje též preventivně k omezení pirátské produkce a k posílení vnímání práv k duševnímu vlastnictví veřejností a státními orgány. Pro potřeby správních orgánů, Policie ČR, celních úřadů, soudů a státních zastupitelství pořádá již od svého vzniku různá školení a semináře; ve spolupráci s dalšími subjekty chránícími autorská práva a práva příbuzná pořádá konference k dodržování autorských práv v České republice. Česká protipirátská unie je v kontaktu s obdobnými organizacemi v zahraničí a účastní se výměny zkušeností v této oblasti.

V současné době sdružuje ČPU osmnáct subjektů z oblasti filmových a video distributorů,

výrobci filmových děl a poskytovatelů televizních a kabelových programů. Na činnosti ČPU se podílí též protipirátské oddělení mezinárodní organizace Motion Picture Association (MPA) sdružující hlavní hollywoodská studia a členem ČPU je také Národní filmový archiv. Členové ČPU mají 98% podíl na filmové distribuci v ČR (kina) a více než 95% podíl na trhu s filmovými DVD a VHS a ostatními filmovými nosiči (není zahrnuta pornografická a jiná specializovaná produkce, jako jsou např. naučné filmy pro rybáře, kutily, lyžaře apod.).

Česká protipirátská unie sdružuje a/nebo zastupuje tyto subjekty: Blue Sky Film Distribution, a.s., Bontonfilm, a.s. (používá též značky Centrum českého videa a Universal Pictures), Česká programová společnost, s.r.o., Eurosport S.A., Falcon, a.s., Filmexport, s.r.o., Filmhouse, s.r.o., Forum Home Entertainment Czech, s.r.o., HBO Česká republika, spol. s r. o., Hollywood C.E., s.r.o., Intersonic s.r.o., organizační složka, Magic Box, a.s. (též značka Bioscop a tituly Warner Bros. a Paramount), Motion Picture Association (MPA), MTV Networks Europe, Národní filmový archiv, Palace Cinemas Czech, s.r.o. (značka Palace Pictures), Sony BMG Music Entertainment, s.r.o., SPI International Czech republic, s.r.o., Urania s.r.o., Warner Bros. Entertainment, s.r.o., Země pohádek, a.s. a ZoneMedia Czech, s.r.o.

ČPU zastupuje a sdružuje subjekty poškozované porušováním autorského práva k audiovizuálním dílům a práv souvisejících s právem autorským k zvukově obrazovým záznamům a televiznímu vysílání včetně zastupování poškozených v trestním řízení v postavení zmocněnce poškozeného. ČPU není držitelem autorských práv, není oprávněna udílet svolení k užití audiovizuálních děl, zvukově obrazových záznamů či televizního vysílání ani za taková užití vybírat odměny. ČPU není ani kolektivním správcem práv.

Sdružení nebylo založeno za účelem zisku a veškeré nevyčerpané zdroje jsou užity na financování činnosti v dalším období. ČPU nečerpá finance na svou činnost z žádných veřejných zdrojů. Většina nákladů na její činnost je pokryta ze členských příspěvků a vlastních zdrojů organizace.

FAQ (dotazy nejčastěji kladené České protipirátské unii)

1. Co je volné užití pro osobní potřebu?

Za volné užití se dle § 30 autorského zákona považuje užití díla pro osobní potřebu fyzické osoby včetně zhotovení rozmnoženiny díla, tedy užití v rámci jejího osobního soukromí, za které se považuje rodina a osoby blízké. Autorský zákon přesně vymezuje podmínky tohoto užití. Především se musí jednat o dílo zveřejněné, dále nesmí být dotčeny technické prostředky ochrany práv - tedy např. prolomena ochrana proti kopírování, kopii si musí zhotovit ten, jehož osobní potřebě má sloužit a účel užití musí sloužit výhradně jen osobní potřebě zhotovitele. Jakékoliv další užití rozmnoženiny pořízené původně v rámci institutu volného užití, např. veřejná projekce, pronájem, půjčování, ale i darování takové rozmnoženiny by již bylo protiprávní. Zákon zároveň výslovně stanoví, že volné užití se nevztahuje na počítačový program, elektronickou databázi, architektonickou stavbu a pořízení záznamu audiovizuálního díla při jeho promítání v kině. Dále není dovoleno pořizovat rozmnoženinu notového záznamu hudebního díla na papír. Pořídit rozmnoženinu jiných druhů děl pro osobní potřebu lze za současného dodržení podmínek uvedených níže. Za těchto podmínek je dovoleno pořídit např. rozmnoženinu filmu, hudebního záznamu, fotografie, knihy apod.

Zároveň je vždy třeba na každý konkrétní případ volného užití aplikovat ustanovení tzv. třístupňového testu podle autorského zákona, který stanoví, že:

- výjimky a omezení práva autorského lze uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených v zákoně;
- pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla;
- a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.

Podmínky volného užití:

- jedná se o zveřejněné dílo;
- nejsou dotčeny technické prostředky ochrany práv;
- kopii si zhotovuje ten, jehož vlastní osobní potřebě má sloužit;
- je dovoleno zhotovit jen jednu rozmnoženinu;
- účel a užití výhradně k osobní potřebě;
- a zároveň jsou splněny podmínky třístupňového testu.

2. Porušuji zákon, pokud prostřednictvím internetu sdílím filmy?

Jednoznačně ano. Tím, že umožníte jiné osobě, aby si od vás stáhla soubor s chráněným dílem, toto dílo užíváte bez souhlasu nositele práva. Dopouštíte se tedy porušování autorského práva a práv souvisejících s právem autorským a oprávněné osoby mají vůči vám nárok na náhradu škody. Zároveň se však nemůžete zříci ani trestní či přestupkové odpovědnosti. Svým jednáním můžete naplnit znaky trestného činu porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 152 trestního zákona s možností uložit trest odnětí svobody až na dvě léta, peněžitý trest až do výše 5 milionů Kč a trest propadnutí věci. Dopustíte-li se pirátství ve značném rozsahu nebo získáte-li tím značný prospěch, hrozí vám kromě peněžitého trestu a propadnutí věci i trest odnětí svobody na 6 měsíců až 5 let. V případě přestupkové odpovědnosti vám pak hrozí pokuta až 150 000,- Kč.

3. Je protiprávní zveřejňování odkazů na filmy nelegálně nabízené na internetu?

Ano. Protiprávní je i zveřejňování odkazů na filmy nelegálně na internet umístěné jinými osobami. Obecně platí, že umístění jakýchkoliv odkazů na nelegální obsah do blogu, diskusního fóra či jinam na internet napomáhá protiprávnímu jednání jiné osoby a způsobuje poškozeným ještě větší škodu. Na základě ustanovení § 438 odst. 1 občanského zákoníku, který vymezuje spoluodpovědnost za způsobenou škodu jako společnou a nerozdílnou, by poškozený mohl žádat náhradu celé způsobené škody po kterémkoli z odpovědných, tedy i po vás. Takové protiprávní jednání pak může naplnit znaky skutkové podstaty trestného činu účastenství na trestném činu porušování autorských práv, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 10 odst. 1 písm. c) a § 152 trestního zákona.

Pokud se týká přímé odpovědnosti za porušování autorských práv, situace může být posouzena odlišně v případě aktivních a neaktivních odkazů. Aktivní odkazy jsou aktem užití díla sdělováním veřejnosti podle § 12 odst. 4 písm. f), § 18, § 71 odst. 2 písm. g), § 76 odst. 2 písm. e) a § 80 odst. 2 písm. e) zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona. Za zásah do výlučného autorského práva je potřeba považovat jakékoli zpřístupnění díla veřejnosti způsobem, že kdokoli k němu může mít přístup na místě a v čase podle vlastní volby, tj. i prostřednictvím pouhého „linku“ nezávisle na vlastnictví či užívání rozmnoženiny díla, která je prostřednictvím linku zpřístupněna (tzn. zpřístupnění jako tzv. mirror downloading či embedded link). V tomto ohledu se jedná o další užití díla, ke kterému je zásadně nutný souhlas majitele autorského práva k zpřístupněnému dílu.⁴ Názory nauky na neaktivní odkazy jsou velmi roztržité, resp. se této problematice zatím nikdo z uznávaných expertů nevěnoval a není k dispozici ani příslušná judikatura. Může se jednat o užití sdělováním díla veřejnosti jako v případě aktivních odkazů, nebo o užití jiné, zákonem výslovně nespecifikované (viz § 12 odst. 5 alinea druhá autorského zákona). Autorské právo je totiž výlučné a zákon pouze příkladmo vyjmenovává nejčastější způsoby užití v době přijetí této právní normy. Mezinárodní judikatura také někdy odlišuje, zda odkaz směřuje na rozmnoženinu díla, která byla na síť Internet umístěna přímo nositelem práva nebo s jeho souhlasem, nebo na rozmnoženinu díla, která byla na internet umístěna protiprávně. V prvním případě, zejména pokud se jedná o nekomerční odkazování, resp. subjekt, který odkazuje, nedosahuje odkazováním přímý nebo nepřímý hospodářský nebo obchodní prospěch, může být takové jednání považováno za jednání v souladu s dobrými mravy. Nicméně v ostatních případech se jedná o jednání přímo protiprávní nebo alespoň v rozporu s dobrými mravy. V této souvislosti je třeba připomenout, že podle § 424 občanského zákona za škodu odpovídá i ten, kdo ji způsobil úmyslným jednáním proti dobrým mravům.

4. Lze stahování filmů z internetu považovat za užití pro osobní potřebu?

Stahování filmů z internetu, kterého jsme svědky v současnosti, a to především stahování ze služeb, které jsou k porušování práv masivně zneužívány (P2P sítě, filehostingové a FTP servery), rozhodně nelze považovat za užití díla pro osobní potřebu, neboť uživatelé stahují díla přímo z nelegálního zdroje v přímé závislosti na protiprávním jednání jiných osob, které díla bez souhlasu nositelů práv neoprávněně užívají – sdílejí. Takové jednání je zároveň v rozporu s podmínkami třístupňového testu, který stanoví, že:

- výjimky a omezení práva autorského lze uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených v zákoně;
- pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla;
- a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.

⁴ Viz Telec, Ivo, Autorský zákon : komentář / Ivo Telec, Pavel Tůma, 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 228

Aby se jednalo o volné užití dle autorského zákona musí být všechny tři podmínky splněny zároveň. Z uvedeného je zřejmé, že v případě P2P sítí a veřejných úložišť souborů tomu tak rozhodně není neboť takové užití je v rozporu s běžným způsobem užití díla (tj. tím, kterým se nositeli práva vrací jeho investice) a jsou jím tak nepřiměřeně dotčeny zájmy nositele práva.

Většina výměnných systémů zároveň vyžaduje buď nasdílení určitého objemu dat nebo data sdílí již v průběhu stahování díla. Proto již v průběhu stahování díla dochází k jeho sdílení, které je bez příslušného souhlasu nositele práva vždy protiprávní. Prostřednictvím P2P sítí, ale i veřejných úložišť jsou navíc masivně distribuovány nejnovější filmy v době, kdy ještě v ČR nevstoupily do kin, resp. jsou v nich premiérově uváděny. Takové jednání představuje nekalou konkurenci oprávněné distribuci, je každopádně v rozporu s běžným způsobem užití díla a jsou jím také nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.

Samotné stažení filmu z internetu jako takové, např. stažení titulu, který v ČR není v distribuci, však lze v souladu s platnou právní úpravou považovat za volné užití pro osobní potřebu, pokud jsou zároveň splněny všechny podmínky volného užití:

- jedná se o zveřejněný film, tedy nikoliv o předpremiérový titul;
- nejsou dotčeny technické prostředky ochrany práv;
- rozmnoženinu si stahuje ten, jehož vlastní osobní potřebě má sloužit;
- stažená rozmnoženina bude sloužit výhradně k osobní potřebě, tedy nikoliv k dalšímu sdílení nebo uploadu, rozšiřování či veřejné projekci atd.
- není dán rozpor s výše uvedeným třístupňovým testem.

5. Porušuji zákon, pokud si přepálím DVD s filmem?

Autorský zákon umožňuje zhotovit si pro vlastní osobní potřebu jednu rozmnoženinu díla tedy i přepálit si DVD s filmem. Tuto možnost však váže na řadu podmínek, které musejí být všechny splněny zároveň. Především se musí jednat o dílo zveřejněné, nesmí být dotčeny technické prostředky ochrany práv - tedy např. prolomena ochrana proti kopírování, kopii si musí zhotovit ten, jehož osobní potřebě má sloužit a účel užití musí sloužit skutečně jen osobní potřebě zhotovitele. Jakékoliv další užití této rozmnoženiny pořízené původně v rámci institutu volného užití, např. veřejná projekce, pronájem, půjčování, ale i darování takové rozmnoženiny by již bylo protiprávní. Zákon sice výslovně nepožaduje, aby výjimku uplatňoval pouze oprávněný uživatel díla, např. vlastník legitimní rozmnoženiny nebo osoba legitimně sledující televizní vysílání, nicméně zhotovení kopie z nelegálního zdroje, tj. v přímé závislosti na protiprávním jednání jiné osoby, je získání prospěchu z protiprávního jednání, a takové jednání není v souladu s dobrými mravy a nemůže se tedy jednat o jednání vyhovující třístupňovému testu. Současný nejčastější model „distribuce“, kdy někdo stáhne pirátský záznam nejnovějšího filmu z internetu, dévédéčko či cédéčko půjčí pár kamarádům, ti si z něho udělají kopii a tu půjčí zase pár svým kamarádům, kteří si udělají kopii a tu půjčí pár dalším kamarádům..., generuje obrovské množství „diváků“ z nichž ani jeden za film nezaplatil a dokonce se ani vzdáleně nedostal do styku s legitimním způsobem užití díla (např. žádný z nich ani nedoručil v ruce legitimní DVD disk). Takové jednání je jednoznačně v rozporu s běžným způsobem užití díla a nepřiměřeně se dotýká oprávněných zájmů autora.

6. Je porušení autorského práva trestné?

Jakékoliv neoprávněné užití díla, uměleckého výkonu, zvukového či obrazově - zvukového záznamu nebo vysílání rozhlasu nebo televize, ke kterému nedal oprávněný subjekt

svolení, je sice protiprávní, nemusí se však automaticky jednat o trestný čin porušování autorského práva, práv souvisejících s právem s práv k databázi podle § 152 trestního zákona. Vyšetřující policejní orgán ve spolupráci se státním zástupcem s přihlédnutím k tzv. společenské nebezpečnosti činu pro společnost, tedy ke konkrétním okolnostem případu, osobě pachatele, míře jeho zavinění a jeho pohnutce, významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobu provedení činu a jeho následkům a okolnostem, za kterých byl čin spáchán, posoudí, zda se v konkrétním případě jedná o trestný čin či "pouze" o přestupek. Bez ohledu na to je však dána občanskoprávní povinnost k náhradě způsobené škody. Trestní sazba trestného činu dle § 152 trestního zákona umožňuje uložit trest odnětí svobody až na dvě léta, peněžité trest až do 5 miliónů korun nebo trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Pokud se pachatel dopustí činu ve značném rozsahu nebo jím získá značný prospěch, trestní sazba je vyšší a soud tak může uložit trest odnětí svobody na šest měsíců až pět let, peněžité trest až do 5 miliónů korun nebo trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Trestní sazba však pouze definuje výměry trestů stanovených za určité trestné činy trestním zákonem. V daném případě rozhodne až soud, jaký vůbec a jak vysoký trest v rámci zákonem stanovené trestní sazby uloží s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu.

7. Je protiprávní nahrát film na kameru v kině?

Ano, pořízení záznamu filmu z promítání v kině na kameru, mobilní telefon nebo jiné obdobné zařízení je protiprávní. Protiprávnost natáčení filmu přímo při jeho promítání v kině výslovně zakotvila poslední novela autorského zákona, která takové jednání výslovně vyňala z výjimky z autorského práva na volné užití pro osobní potřebu.

8. Je protiprávní užívat pirátské kopie?

Pokud užíváte pirátské kopie pro vlastní osobní potřebu, nejedná se, s výjimkou používání kopií počítačových programů a databází, o protiprávní jednání. Riskujete však jako spotřebitel. Především nemáte zaručeno, že dostanete to dílo, který očekáváte, a v takové kvalitě, aby bylo možné dílo hodnotně vnímat. Např. tzv. kinorip - kopie filmu pirátsky natočená při jeho promítání v kině, bývá často obrazově i zvukově velmi nekvalitní, obraz je roztřesený, je slyšet smích, chroupání popcornu a srkání limonády z publika, někdy dokonce chybí i část filmu. Kopie je často ochuzena o jazykové verze, titulky a doprovodné a bonusové materiály. Zároveň je zde ale také morální aspekt celé věci, užíváte-li pirátské rozmnoženiny, tak ač sami nejednáte protiprávně, přímo podporujete protiprávní jednání jiných osob.

9. Je prolomení ochrany DVD proti kopírování nelegální?

Ano. Zákon porušuje každý, kdo ochranu proti kopírování, tedy slovy zákona účinné technické prostředky ochrany práv, obchází a dále také ten, kdo vyrábí, dováží, přijímá, rozšiřuje, prodává, pronajímá, propaguje prodej nebo pronájem nebo drží k obchodnímu účelu zařízení, výrobky nebo součástky nebo poskytuje služby, které slouží nebo jsou zamýšleny k prolomení účinných technických prostředků ochrany.

Účinnými technickými prostředky se rozumí jakákoli technologie, zařízení nebo součástka, která je při své obvyklé funkci určena k tomu, aby zabraňovala nebo omezovala takové úkony, ke kterým autor neudělil oprávnění, a proto své dílo opatřil ochranou prostřednictvím šifrování, kódování nebo jinou obdobnou úpravou.

Skutečnost, že je disk chráněn ochranou proti kopírování, lze jednoduše poznat dle ikony

nebo textu obvykle umístěného na zadní straně obalu DVD.

10. Když zákon stanoví, že si mohu pro vlastní potřebu udělat kopii, není ze strany výrobců nelegální, že mi to znemožňují či ztěžují použitím kódování či jiné ochrany?

Autorské právo je konstruováno jako právo výlučné, kde institut volného užití, jehož součástí je i výjimka, že uživatel nemusí při dodržení stanovených podmínek žádat předchozí souhlas autora k zhotovení kopie díla pro vlastní potřebu, je průlomem do autorského práva, jeho omezením, avšak za přesně stanovených a definovaných podmínek. Možnost zhotovit si kopii díla není právo uživatele, které by mu přiznávalo jakýkoli právní titul vymahatelný soudně.

Autorský zákon v ustanovení § 30 odst. 6 vymezuje zásadu, že volné užití není nadřazeno právu autora opatřit své dílo technickými prostředky k ochraně práv, když v § 30 odst. 6 stanoví že ustanovením § 30 odst. 1 nejsou dotčena ustanovení §§ 43 a 44.⁵ Jinými slovy, zákon sice umožňuje pořízení kopie zveřejněného díla pro vlastní osobní potřebu, ale takovou kopii si může uživatel zhotovit z nosiče či jiné předlohy díla, pouze pokud není opatřena technickými prostředky ochrany práv neumožňující její zkopírování. Pokud je tedy DVD chráněno proti kopírování, nelze si z něj oprávněně zhotovit rozmnoženinu, a to ani pro osobní potřebu, ani není možné se oprávněně na zhotovení rozmnoženiny pro osobní potřebu jakkoliv domáhat.

Jinou věcí zůstává řádné informování spotřebitele o vlastnostech nabízeného produktu. Pokud tedy například druh použitého kódování vylučuje přehrání nosiče v určitých typech zařízení, na kterých by jinak běžný produkt bez použití daného kódování bylo možno přehrát, je třeba o tom spotřebitele vhodným způsobem informovat, například poznámkou na přebalu výrobku či informací prodejce. Pokud je však použití kódu u produktu běžné, jako je tomu např. u regionální ochrany DVD, postačí prostě upozornění, v kterých typech zařízení lze nosič přehrát, tedy např. logo „Region 2“.

11. Proč jsou DVD přibalovaná k novinám a časopisům tak levná?

Tzv. příbaly, tedy DVD prodávaná s časopisy a denním tiskem, jsou tak levná jako důsledek dvou faktorů, zaprvé se jedná se o distribuci jinak komerčně těžko využitelných titulů a zadruhé v obrovském nákladu. Jako příbaly jsou totiž distribuovány především starší levnější tituly, jejichž komerční potenciál je pro běžnou distribuci již vyčerpán, a které už náklady na distribuci zcela nebo zčásti splatily. Distributor tedy není omezen starostí o návratnost investice na nákup licence a marketingové náklady, a tržby za prodej příbalů pro něj po odečtení nákladů na výrobu nosičů a obalů a reklamu, jejíž zadání v denících, které film jako svůj příbal distribuují, je zpravidla smluvně vyžadováno, představují čistý zisk, o který se zpravidla dělí jen se studiem, které mu poskytlo licenci. Výrobní náklady na jeden nosič se díky obrovskému nákladu, který se u příbalů pohybuje v řádech desetitisíců až stovek tisíc, výrazně snižují. Česká republika je totiž velmi malý trh a běžných distribučních DVD se prodává v řádu stovek až tisíců kusů. Průměrný náklad činí 2.000 kusů a za úspěšný se považuje už takový titul, jehož se u nás prodá kolem 10.000 kusů. Nicméně odborníci očekávají, že komerční životaschopnost systému příbalů je krátkodobá a trh se nasytí. Distributor totiž nese náklady tzv. remitend, tedy nosičů, které se neprodají, a tyto remitendy snižují zisk distributora. Dříve se běžně rozprodaly

⁵ Pouze někteří oprávnění uživatelé se mohou domáhat toho, aby jim autor podle § 43 odst. 4 aut. zák. zpřístupnil své dílo, pro které použil technické prostředky ochrany, a to jen v rozsahu nezbytném pro ke splnění účelu uvedeného užití díla. Týká se to speciálních případů veřejného zájmu, kdy některé zákonné licence, např. pro zdravotně postižené, pro sociální zařízení či knihovny, mohou být uplatněny i v případě, že autor použil na své dílo technické prostředky ochrany.

statisčové náklady běžných titulů, nyní je míra remitend obrovská a někdy se i u atraktivního titulu větší část nákladu neprodá. Potom mohou náklady na distribuci převýšit zisky z prodeje, zejména pokud je distributor povinen zaplatit studiu pevně stanovenou odměnu za vydání licence k příbalové distribuci. Některé deníky se navzájem „trumfují“, kdo vydá týdně více filmů, což trh zbytečně zahlučuje a snižuje atraktivitu příbalů. Dříve filmoví fandové kupovali každý příbal, dnes už ani nevíme, které tituly takto vychází.

12. Mohu signál ze svého televizního, satelitního či kabelového přijímače poskytnout sousedům?

Rozhodně nikoli, neboť v takovém případě jste vlastně v postavení šířitele autorských děl a jiných předmětů ochrany podle autorského zákona, a k tomu potřebujete předchozí souhlas nositelů práv. Pokud takový souhlas nemáte, a přesto umožníte dalším osobám televizní příjem, ať již neplacený či placený, dopouštíte se porušování autorského práva a práv souvisejících se všemi z toho vyplývajícími důsledky.

Přenos rozhlasového a televizního vysílání je užitím díla dle autorského zákona, ke kterému je nutný souhlas nositele práva. Autorský zákon však v § 22 odst. 3 zakotvuje výjimku pro tzv. společné televizní antény (STA) a stanoví, že: Umožnění příjmu současného, úplného a nezměněného rozhlasového nebo televizního vysílání na přijímačích téže budovy, popřípadě komplexu budov k sobě prostorově nebo funkčně příslušejících, pomocí společných domovních antén se za užití díla nepovažuje za podmínky, že je umožněn příjem pouze zemského a nezakódovaného vysílání a společný příjem není obchodně využíván."

Přitom musí být zároveň splněny všechny následující podmínky, jinak by se jednalo o neoprávněné užití:

- jedná se o současný, úplný a nezměněný přenos vysílání pomocí společných domovních antén;
- příjem je umožněn na přijímačích téže budovy nebo komplexu budov, které k sobě prostorově nebo funkčně příslušejí;
- přenáшено je zemské nezakódované vysílání;
- společný příjem není obchodně využíván.

13. Kolik stojí film?

Film je velmi nákladné komplexní autorské dílo, na jehož vytvoření se obvykle podílejí stovky osob, které do něj vkládají týdny, měsíce i roky svého času a práce. Také finanční náklady jsou nemalé. Český film ze současnosti stojí průměrně okolo 30 milionů korun, historické kostýmní filmy vyjdou mnohonásobně draž, např. náklady na Tmavomodrý svět se vyšplhaly na 250 milionů korun a na Bathory na 380 milionů a natáčení filmu Tobruk spolykalo 80 milionů. Co se týče hollywoodských blockbusterů, dosahují náklady v některých případech až 250 či 300 milionů dolarů (tedy skoro přes 5 a půl miliardy korun českých!), což jsou z pohledu českého filmu skutečně nepředstavitelné částky.

14. Mohu promítat na veřejnosti film z legálně zakoupeného DVD?

Ano, ale pouze pokud si předem zajistíte souhlas nositele práva resp. s ním uzavřete příslušnou licenční smlouvu. Veřejné provozování filmu, tedy provozování díla ze záznamu - ať už z filmového pásu, legálně koupeného DVD, VHS či jiného média - je speciálním typem užitím díla podle autorského zákona a pouhé zakoupení originálního distribučního nosiče vás k

němu neopravňuje. Veřejnou projekcí se rozumí jakékoliv užití mimo osobní soukromí, tedy mimo rodinu a osoby blízké, přičemž nehraje roli, zda je na projekci vybíráno vstupné či nikoliv. Nositelem práv k veřejným projekcím, tzv. public video, je obvykle filmový distributor.

15. Co je to hologram a k čemu slouží?

Hologram je ochranná nálepka s holografickým efektem, kterou výrobci označují své legitimní výrobky, aby usnadnili jejich rozeznání od pirátských napodobenin. Základní barva hologramu je zpravidla stříbrná; holografický efekt způsobuje, že při různých náklonech a úhlech světla se na nálepce mění obraz a jsou vrhány barevné odlesky. Hologramy jsou vyráběny tak, aby bylo nesnadné je napodobit; obsahují často různé grafické a výtvarné motivy, časté je použití loga dané společnosti, případně jednotící motiv, jako je kamera u hologramů ČPU. Hologramy používané obaly DVD Blu-Ray disky jsou vyrobeny z destruktivních materiálů, které zajišťují poškození či úplné zničení hologramu při pokusu jej přemístit.

Výroba holografické matrice je náročná a nákladná; proto se vyplatí pouze při větších objemech. Vzhledem k rozsahu našeho trhu se pirátům nevyplatí vyrábět padělky hologramů, které používají legální distributoři filmů. Jen ojedinělé jsou případy, kdy pirátský prodejci lepí na pirátské nosiče různé nedokonalé napodobeniny, např. kolečka vystřižená ze staniolu případně i z holografické fólie. Takové napodobeniny lze však při bližším pohledu snadno odhalit, neboť nejsou originálním hologramům podobné.

Zpracovala: Lenka Hečková, manager pro právní agendu a PR
Markéta Prchalová, ředitelka České protipirátské unie
© Česká protipirátská unie, 2008



Znáte naši osvětovou, pozitivně zaměřenou kampaň **Filmy nejsou zadarmo**? Zavítejte na stránky kampaně www.filmynejsouzadarmo.cz! Dozvíte se mimo jiné jak vzniká film a kolik to stojí, můžete si přečíst názory filmových profesionálů na pirátství, prohlédnout a stáhnout protipirátské spoty, loga, nálepky a tapety či si zasoutěžit o atraktivní ceny.